А. В. Руссєв

Групи автоматів над скінченним алфавітом

Нехай X — деяка скінченна непорожня множина, яку будемо називати алфавітом, а її елементи — літерами. Символом $S(X)$ будемо позначати симетричну групу на множині X. Автоматом над алфавітом X називається набір $A = \langle X, Q, \varphi, \lambda \rangle$, де Q — множина внутрішніх станів автомата, $\varphi : Q \times X \to Q$ — функція переходів, $\lambda : Q \times X \to X$ — функція виходів.

Розглянемо множину $X^* = \bigcup_{n \geq 1} X^n \cup \{\Lambda\}$ всіх слів над алфавітом X з операцією приписування слів. Символом Λ будемо позначати порожнє слово — нейтральний елемент відносно цієї операції. Функції переходів та виходів автомата $A = \langle X, Q, \varphi, \lambda \rangle$ продовжуються на множину $Q \times X^*$ за правилом: для $q \in Q$, $w \in X^*$ та $x \in X$

$$\begin{aligned} \varphi(q, wx) &= \varphi(\varphi(q, w), x), & \varphi(q, \Lambda) &= q, \\ \lambda(q, wx) &= \lambda(q, w)\lambda(\varphi(q, w), x), & \lambda(q, \Lambda) &= \Lambda. \end{aligned}$$

Кожному стану $q \in Q$ відповідає відображення $f_q = \lambda(q, \cdot) : X^* \to X^*$. Якщо всі ці відображення є біекціями, то автомат називається оборотним.

Групою, породженою оборотним автоматом $A = \langle X, Q, \varphi, \lambda \rangle$, називається група, породжена перетвореннями f_q, де q пробігає всі стани автомату A ([1]).

Для класу груп, породжених автоматами над алфавітом X, мають місце такі результати про замкненість відносно теоретико-групових операцій

Теорема 1. *Нехай G є групою, породженою (скінченним) автоматом A над алфавітом X, $P < S(X)$ та для кожного стану q автомата A підстановка $\lambda(q, \cdot)$ належить групі P. Тоді група $P \wr G$ також є групою, породженою (скінченним) автоматом над алфавітом X.*

Теорема 2. *Нехай G є групою, породженою (скінченним) автоматом над алфавітом X. Тоді група $\bigoplus_{i=1}^{n} G$ для кожного натурального n також є групою, породженою (скінченним) автоматом над алфавітом X.*

Наслідок 1. *Для кожного натурального n існують $n + 1$-станові автомати, що породжують групи $\wr_{i=1}^{n} \mathbb{Z}_2$ та $\mathbb{Z}^n$.*

[1] *Nekrashevych V. V.* Self-similar groups, volume 117 of Mathematical Surveys and Monographs. – American Mathematical Society: Providence, RI, 2005. – 231 p.